

Bijlage: Koloniegroottes en broedsucces van de grote stern in de Delta en nabijgelegen Belgische en Franse broedplaatsen en in de Nederlandse Waddenzee in 2004. Locaties waar in het verleden slechts een of enkele paren incidenteel hebben gebroed, en die in 2004 niet bezet waren (Bijlsma *et al.* 2001), zijn niet opgenomen.

kolonie	paren	uitvliesucces	opmerkingen	bron
Delta/België/NW Frankrijk				
Duinkerken (Frankrijk)	900	onbekend		Johan Everaers en Richard Nikolasczak
Zeebrugge (België)	4067	0,7 per paar		Eric Stienen
Hooge Plaat (Westerschelde)	900	0	Veel legsels weggespoeld (hoog tij); rest gepredeerd door zilverbreeuwen	Fred Schenk
Kleine Stampersplaat (Grevelingen)	3300	0,25	Verstoring / predatie, voedselgebrek o.a. in verband met storm	Rob Strucker en Pim Wolf (Meininger <i>et al.</i> 2005) geven 0,1-0,5 per paar op)
Slijkplaat (Haringvliet)	84	30 grote jongen gezien	Nieuwe vestiging (afgezien van een paar eerdere enkelingen). Predatie door zwartkopmeeuwen	Rene van Loo (Meininger <i>et al.</i> 2005) geven 0,1-0,5 per paar op)
Sluftereiland (Maasvlakte)	0		Sinds 1991 (98 paar) geen echte kolonie meer	Norman van Swelm
Flauwers Inlaag (Schouwen)	409	onbekend; ondanks predatie door meeuwen wel jongen uitgevlogen	Nieuwe vestiging. Herhaaldelijk, maar alleen op afstand bekeken	Rob Strucker en Pim Wolf
Wadden				
Griend	11275	slechts 100 jongen vliegvlug	Legselgrootte goed (1.73); groei / overleving slecht. Uitvliegengewichten zeer laag: voedselgebrek	Date Lutterop en Giny Kasimir
De Schorren (Texel)	0		Sinds 1991 (750 paar) geen kolonie meer	Eric Menkveld, Otto Overdijk, Gerrit Boot en Maarten Stoepker
Mokbaai (Texel)	0		Locatie slechts af en toe bezet, nooit met enig broedsucces, wellicht door eerste-keer broedvogels	idem; Lieuwe Dijkse (Nieuwsbrief NZG 5-3)
De Petten (Texel)	98		Nieuwe vestiging , maar alle legsels verloren tijdens storm en regen op 27 juni	Idem; (Martin de Jong (Nieuwsbrief NZG 5-3).
Boschplaat: Helmpollen (Terschelling)	253	vrijwel 0	Nieuwe vestiging , maar meeste nesten weggespoeld tijdens een westerstorm op 24 juni. Drie paar apart, op en losse zandrug	Freek Swart en Hillebrand van Dijk
Ameland (Schelpenpöle)			alleen in 2000 een kolonie (570 paar)	Lex Varkevisser
Schiermonnikoog	0		in 2003 nog 500 paar	Otto Overdijk
Rottumerplaat/oog	0		In 1998 voor het laatst een kolonie (R-plaat, 2335 paar)	Bert Corté

VERENIGINGSNIEUWS

Spectaculaire aantallen roodkeelduikers, drieteenmeeuwen, zeekoeten, alken en bruinvissen voor Hollandse kust van december 2004 tot januari 2005

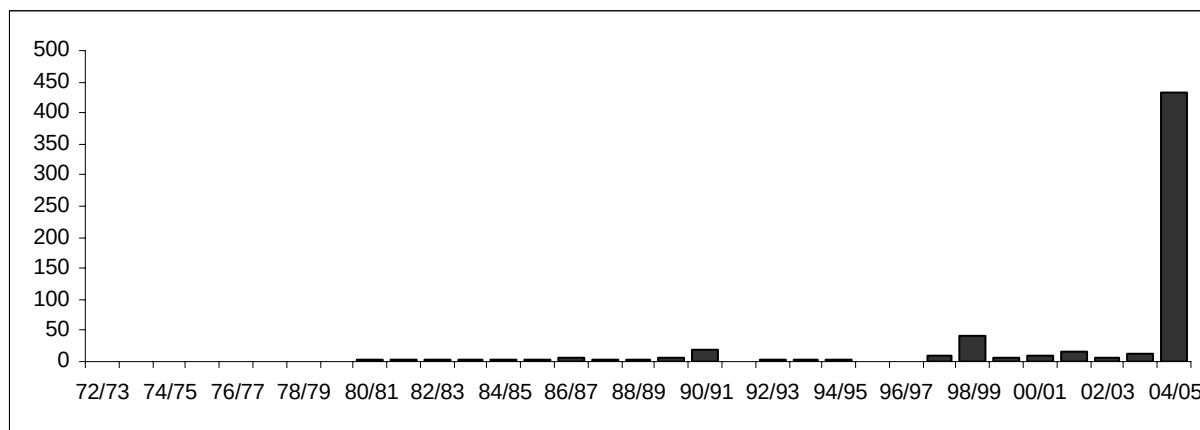
Van begin december 2004 tot eind januari 2005 zijn langs de Hollandse kust bovengemiddelde en op sommige dagen recordaantallen langsvliegende roodkeelduikers, drieteenmeeuwen, zeekoeten, alken en bruinvissen waargenomen. Dit verschijnsel deed zich vooral voor tussen Hoek van Holland en Noordwijk en ter hoogte van Camperduin. Vogels die in de nachtelijke (rust)uren in noordoostelijke richting afdreven (als gevolg van overheersende zuidwestenwind en het residu van de getijdestroming) moesten daardoor in de ochtend plaatscorrecties in zuidwestelijke richting uitvoeren om weer bij vermoedelijk betere voedselgebieden terecht te komen. Massale verplaatsingen deden zich dan ook met name voor in de eerste uren van de ochtend. Na 22 januari bleek de grote stroom vogels te zijn opgedroogd, al volgden later nog enkele dagen die in andere jaren als spectaculair zouden zijn aangemerkt. De aantallen voor de Hollandse kust bleven opmerkelijk hoog tot in maart, vooral voor de kust van Noord-Holland. In maart werden de wintervogels vervangen door zeer grote aantallen aalscholvers die min of meer dezelfde gedragingen vertoonden (zie ook: www.trektellen.nl). In deze bijdrage geven we een globale schets van de gebeurtenissen zonder in te gaan op de oorzaken.

Roodkeelduiker Gedurende de genoemde periode verbleven nooit eerder waargenomen aantallen duikers onder de Hollandse kust. Hiervan had ruim 99% betrekking op roodkeelduikers (17% van alle getelde kleine duikers werd op soort gebracht). Noordwijk beet het spits af met op 6 en 12 december meer dan 1200 roodkeelduikers. Behalve te Camperduin, waar op 26 december 1375Z en 492N vlogen en een dag later 1752Z en 92N, lagen de aantallen op andere posten aanzienlijk lager. De 1^e januari bracht te Scheveningen het Nederlands record op 3014 exemplaren. Op 9 januari werden er hier 2245 gezien. Te Noordwijk werd op dezelfde dag het telpostrecord gebroken met 1496 vogels (waarvan 1494Z en 1180 in het eerste uur). In januari werden te Scheveningen op zes dagen meer dan 1000 duikers geteld. Op de drie beste dagen te Katwijk (26 december, 2 en 10 januari) werden rond de 800 duikers waargenomen. Wederom een nieuw Nederlandse record betrof de 3435Z en 5N langsvliegende vogels op 11 januari te Camperduin, waarvan 3259 in het eerste uur. Ook op 15, 16, 17 en 19 januari waren de aantallen naar zuid vliegende duikers hier zeer hoog met respectievelijk 2140, 2946, 2959 en 2649 exemplaren.

Nieuwsbrief NZG jaargang 6 nr. 3

Drieteenmeeuw Op 21 november werd te Katwijk een aantal van 8700 drieteenmeeuwen geschat en bij Noordwijk werden er 3455Z en 120N geteld. Te Scheveningen waren de aantallen die dag laag (waarschijnlijk niet opgemerkt door de aanwezigheid van een adulte Ross' meeuw). Pas op 2, 8, 9, 19 en 20 januari werden daar hoge aantallen waargenomen met op de 2° 8850 en op de 20° 9785 vogels te Scheveningen. In totaal vlogen er in de besproken periode langs Scheveningen, Katwijk en Noordwijk respectievelijk 37.755, 13.566 en 9698 drieteenmeeuwen. Bij Camperduin lagen de aantallen veel lager.

Zeekoet Ongetwijfeld het spectaculairst waren de vele grote groepen (soms 100+) alk/zeekoeten welke de tellers tussen 1 en 21 januari tijdens het eerste teluur voor de kiezen kregen. Van alle langs vliegende alk/zeekoeten werd 18% op soort gebracht. Circa 98% van deze vogels betrof zeekoeten. Wederom waren de aantallen het hoogst voor de Scheveningse kust, met topaantallen en Nederlandse records op 9 januari (9363) en 20 januari (13601, waarvan 9735 in het eerste uur). Bij Scheveningen kwam in januari op veertien dagen het dagtotaal boven de 2000 en in twee maanden tijd werden meer zeekoeten gezien dan in 33 jaar zeetrekten aldaar; figuur 1). Bij Katwijk werden de hoogste aantallen gezien in de middag van 8 januari (4473 over de hele dag) en op 18 januari (4200). Bij Noordwijk werden er van 16 t/m 19 januari elke dag meer dan 2500 opgeschreven. Te Camperduin was 11 januari met 2856Z de beste dag. De enige dag met redelijk aantallen te Bloemendaal was 19 januari toen er 823N vlogen. Van de waargenomen vogels te Scheveningen was 5-15% in zomerkleed.

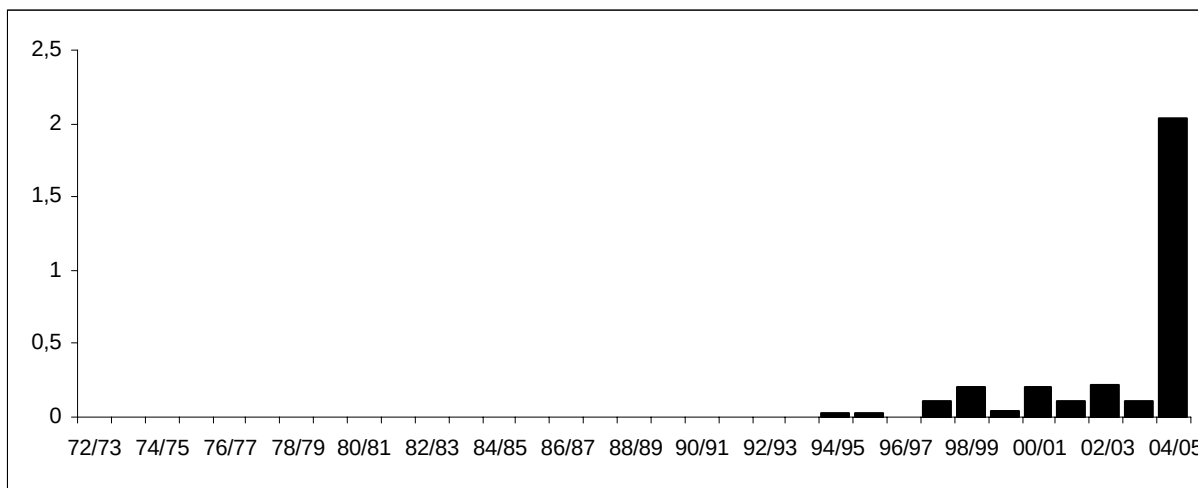

Figuur 1. Aantal langsvliegende zeekoeten per uur te Scheveningen van 1 december tot 31 januari in de periode 1972- 2005.

Alk Tot 14 januari werden nauwelijks alken waargenomen of vermoed. Na deze datum werden op verschillende telposten kleine aantallen (tot maximaal tien) waargenomen. Op de 18° werden er te Scheveningen 26Z en 97N gezien (Nederlands record, op deze dag vlogen er vermoedelijk enkele honderden langs). Ook op de 19° en 20° werden daar respectievelijk 72 en 74 vogels naar zuid vliegend gezien. De waarneming van tientallen ter plaatse verblijvende alken op de 15° te Hoek van Holland sluit hier mooi bij aan (med. Ralph Smits). De alken vlogen meestal in ongemengde groepjes tot maximaal vier exemplaren. In gemengde groepen was dit vrijwel altijd in gezelschap van zeekoeten (tot vijf ex, een keer in een groep van tien). De meeste waargenomen alken vlogen veel dichters langs de kust dan de zeekoeten. Scheveningen was de enige telpost met grote aantallen alken. Mogelijk dat de vooruitgeschoven positie van havenhoofd en pretpier hieraan te grondslag ligt maar het voorkomen kan ook lokaal van karakter geweest zijn.

Bruinvis In de besproken periode werden tevens uitzonderlijke aantallen bruinvissen waargenomen (figuur 2). Alleen al te Scheveningen werden 371 langszwemmende dieren gezien, in de daarop volgende maanden nog eens 200 met een piek in eind februari/begin maart, met daarbinnen als hoogtepunt 28 februari toen voor de kust van Scheveningen en Den Haag 100 bruinvissen in twee uur werden gezien (Danny Laponder. Zie ook de bijdrage van Kees Camphuysen (en zijn website) voor een overzicht). Goede dagen met meer dan 25 bruinvissen in Scheveningen waren 7 en 15 december en 1 en 20 januari. Te Camperduin werden in de besproken periode 218 exemplaren waargenomen (maximum 11 december met 6Z en 35N). Andere telposten gaven weliswaar verhoogde aantallen door maar het maximum was daar 12 exemplaren (5 december te Noordwijk).

Overige soorten en bespreking Hoewel een deel van de waarnemingen betrekking heeft op dubbeltellingen zijn vanaf de Nederlandse kust nog nooit zo veel roodkeelduikers, zeekoeten en alken gezien. Ook werden verhoogde aantallen zeehonden, aalscholvers (uurgemiddelde te Scheveningen 13 maal zo hoog als "normaal"), futen, kok-, storm- en zilvermeeuwen waargenomen. Dagelijks waren grote aantallen vogels ter plaatse, op 1 tot 2 kilometer uit de kust druk aan het foerageren. Er zijn geen aanwijzingen die op een verslechterde conditie van deze vogels duiden. Er werden zeker geen ongewoon hoge aantallen dood gevonden vogels op de stranden. Wellicht was er bijzonder veel voedsel ter plaatse beschikbaar (of was er schaarste elders!), al leek het voor de Hollandse kust niet te gaan om bijzondere vissoorten. De paar vogels waarvan de magen onderzocht konden worden hadden niets bijzonders gegeten (zie elders in deze Nieuwsbrief). Vanaf februari schoven de duikers en zeekoeten noordwaarts op en in deze maand en ook in maart werden voor de kust van Noord-Holland nog op diverse dagen aantallen van rond de 1000 duikers genoteerd (Steve Geelhoed), terwijl ook de aantallen aalscholvers opvallend hoog opliepen langs de hele kust. De vogelaantallen bleven dus nog geruime tijd hoog voor de Hollandse kust, maar wat precies de verschillende viseters nu zo massaal naar onze streken trok, is helaas onduidelijk gebleven.

Figuur 2. Aantal waargenomen bruinvissen per uur te Scheveningen van 1 december tot 31 januari in de periode 1972-2005.

Michel de Lange, Tesselschadelaan 31, 2533 KR, Den Haag, micheldelangedenhaag@hotmail.com

Rinse van der Vliet, Elandplein 391, 2531 HZ, Den Haag, rinsev@hotmail.com

Jelle van Dijk, L. Hellenberghof 32, 2202 XH, Noordwijk, dijkboom@planet.nl

RIVO onderzoekt vis onder vogels en bruinvissen met de “Isis”

Naar aanleiding van de meldingen van grote aantallen bruinvissen, duikers, zeekoeten, drieteenmeeuwen en andere vogels voor de Nederlandse kust is het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek (RIVO) op 23 en 24 maart op onderzoek uit geweest. Tussen Scheveningen en Den Helder werd dicht langs het strand gevaren en gevist met een acht meter boomkor (grondnet). Aan boord was ook een groep zeevogeltellers (Suzan van Lieshout, Luc Meuwissen, Hans Schekkerman, Guido Keijl en Erwin Winter) en de zeezoogdieren en zeevogels die langs het gevaren traject in, op en boven zee aanwezig waren zijn tussen de vistrekken door geteld volgens de standaard ESAS-methode.

Dankzij de welwillende en actieve medewerking van Directie Visserij bleek het mogelijk om het visserijonderzoekingsvaartuig “Isis” binnen een week in te zetten. Het doel van de dit in de haast geplande onderzoek was om te kijken of er een verklaring kon worden gevonden voor de uitzonderlijke hoeveelheden bruinvissen en zeevogels die deze winter voor de Nederlandse kust verbleven (zie elders in deze Nieuwsbrief). Het plan was om zo dicht mogelijk langs het strand een aantal trekken te doen op plekken waar veel dieren aan het foerageren waren en, ter referentie, op plekken waar juist geen foerageeractiviteit plaats vond. De keuze voor de boomkor – niet het meest voor de hand liggende vistuig voor dit onderzoek – was een gevolg van de korte voorbereidingstijd. We moesten roeien met de riemen (netten) die we hadden. De waterdiepte was echter zo gering dat de verwachting was dat ook in de waterkolom zwemmende vis gevangen zou worden. Dergelijke vissoorten duiken namelijk naar beneden wanneer het schip over ze heen vaart en zoeken beschutting op de bodem; zeker in situaties waarin dit soort vissen massaal aanwezig zouden zijn zouden we ze ook met de boomkor moeten vangen.

Tijdens het onderzoek, dat onder zeer gunstige weersomstandigheden werd uitgevoerd, met een vaak spiegelgladde zee, werden de grote aantallen vogels en bruinvissen niet meer aangetroffen. Telefoontjes naar zeetrekters van Bloemendaal en de Hondsbossche bevestigden dat er op de telposten, vergeleken met de voorgaande dagen, nog slechts lage aantallen waren waargenomen. Het ziet er dus naar uit dat de “Isis” net te laat is uitgerukt: de vogels waren al vertrokken en ook de bruinvissen leken noordwaarts getrokken (er waren die week wel veel meldingen uit het Marsdiep). Dit wil natuurlijk niet per se zeggen dat de vis ook verdwenen was, maar jammer was wel dat we daardoor niet op de plekken konden gaan vissen die de dieren ‘aanwezen’ en zo de directe link tussen vogels, bruinvissen en voedsel niet konden maken.

Er werden dertien trekken, verspreid langs de kust, op gemiddeld vijf meter diepte uitgevoerd. De verwachting dat we met de boomkor ook niet-bodemvis zouden vangen kwam uit. De eerste indruk is dat opvallend veel haring (jong en volwassen) werd gevangen. Volgens vissers past dit in een trend van de laatste vijf jaar. Van het onderzoek wordt later verslag gedaan, waarbij we de aanpak en het verloop van het onderzoek uitvoerig evalueren, zodat we bij een volgende gelegenheid eerder en goed beslagen ten ijs kunnen komen.

Bram Couperus en Ingrid Tulp (RIVO);
Bram.couperus@wur.nl; Ingrid.tulp@wur.nl